
آسیب‌های فضای مجازی

گردآوری و تالیف:

شهناز حبیبیان

ابراهیم سلیمانی فارسانی

فاطمهبرزکار قهفرخی

اسمه‌یل مردانی زاده

بهار ۱۳۹۹

انتشارات یارینا

Pardis Publication

سرشناسه	: حبیبیان، شهناز، ۱۳۶۶
عنوان و نام پدیدآور	: آسیب‌های فضای مجازی؛ شهناز حبیبیان - ابراهیم سلیمانی فارسانی (۱۳۵۶) فاطمهبرزکار قهفرخی (۱۳۵۱) و اسماعیل مردانی‌زاده (۱۳۶۶)
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات پادینا، ۱۳۹۹ -
مشخصات ظاهری	: ۹۲ ص
شابک	: شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۱۱۹-۶۹-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
رده بندی کنگره	: HM۸۵۱
رده بندی دیویی	: ۳۰۲/۴۸۳۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۲۸۵۹۲۱

آسیب‌های فضای مجازی

گردآورنده و تألیف:

شهناز حبیبیان، ابراهیم سلیمانی فارسانی، فاطمهبرزکار قهفرخی و اسماعیل مردانی‌زاده

ناشر: انتشارات پادینا

طراحی جلد و صفحه‌آرایی: انتشارات پادینا

نوبت چاپ: اول (۱۳۹۹)

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۱۱۹-۶۹-۵

چاپ و صحافی: سینا

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

میدان انقلاب، ابتدای کارگر جنوبی، کوچه رشتچی پلاک ۷، واحد ۳، انتشارات پادینا

تلفن: ۷۷۴۲۱۷۵۷ و ۱۷-۶۶۹۴۹۱۱۵ (۰۲۱) همراه: ۰۹۰۲۵۰۸۸۳۸۱

www.padinapub.com

padina.pub@gmail.com

فهرست مطالب

۱۱.....	مقدمه
۱۳.....	فصل اول : فضای مجازی و اثر آسیب آن در خانواده‌ها
۱۵.....	ارزیابی تأثیرات اجتماعی فضای مجازی
۱۸.....	تفسیر نقش‌های اجتماعی
۱۸.....	تغییر در اوقات فراغت
۱۹.....	اعتیاد اینترنت
۲۱.....	شکل‌گیری خرده فرهنگ‌های مختلف
۲۲.....	ابعاد سیاسی
۲۲.....	الف) ایجاد گروه‌های سیاسی مجازی
۲۲.....	ب) اختلال در روند کنترل جریان اطلاعات رسانی
۲۲.....	پ) انتقال مستقیم اندیشه‌ها و دیدگاه‌های جریان‌های معاند به داخل
۲۲.....	ت) ایجاد گروه‌های فشار و ذی نفوذ مجازی
۲۳.....	ث) کارکردهای مشروعیتی
۲۳.....	ج) ایجاد مطالبات جدید سیاسی
۲۳.....	ح) به چالش کشیدن دستاوردهای حرفه‌ای و رسمی
۲۳.....	خ) تضعیف نقش هویت دولت - ملت‌ها
۲۳.....	د) انتشار مطالبات قومی و منطقه‌ای و افزایش تحریک‌پذیری قومیت‌ها
۲۳.....	ابعاد فرهنگی
۲۳.....	الف) ایجاد محرکه‌های قوی برای تبادلات فرهنگی غیرقابل کنترل
۲۳.....	ب) بسترسازی بیشتر برای تهاجم فرهنگی
۲۴.....	پ) انتقال هنجارها و نرم‌های ارزشی و اخلاقی غربی
۲۴.....	آسیب‌های ناشی از استفاده نادرست و کنترل نشده از اینترنت

- از مهمترین آسیب‌های اینترنت ۲۶
- آسیب فکری ۲۶
- آسیب جسمانی ۲۶
- آسیب اجتماعی - فرهنگی ۲۶
- گسست فکری و عاطفی ۲۶
- انواع آسیب‌های ناشی از اینترنت ۲۶
- آسیب‌های اجتماعی ناشی از اینترنت ۲۶
- سوق دادن جوانان به سوء استفاده از وبلاگ‌ها و وب سایت‌های اینترنتی ۲۷
- سوء استفاده از پست رو اینترنت ۲۷
- آسیب‌های سوء استفاده از اطلاعات داخل رایانه‌های خصوصی مردم ۲۸
- آسیب‌های ناشی از سوء استفاده از پست الكترونيك (ایمیل) ۲۸
- آسیب‌های ناشی از سوء استفاده از بارهای رایانه‌ای ۲۹
- آسیب‌های ناشی از سوء استفاده از امکانات شبکه‌های اینترنتی ۲۹
- آسیب‌های اجتماعی ناشی از ماهیت و طبیعت ویژه اینترنت ۲۹
- اعتماد اینترنتی ۲۹
- مصنوعی شدن ارتباطات و از بین رفتن روابط صحیح اجتماعی ۳۰
- تضعیف نهاد خانواده و صله ارحام ۳۰
- بی هویتی و بحران هویت ۳۰
- جرأت و جسارت ارتکاب جرم به خاطر ناشناخته بودن در محیط ۳۰
- پیامدهای منفی شبکه‌های اجتماعی ۳۱
- شکل‌گیری و ترویج سریع شایعات و اخبار کذب ۳۱
- نقض حریم خصوصی افراد ۳۱
- انزوا و دور ماندن از محیط‌های واقعی اجتماع ۳۲

۳۲	تأثیرات منفی رفتاری
۳۳	راهکارهایی برای ایمنی از آسیب‌های فضای مجازی
۳۳	آموزش مهارت‌های لازم به نسل جوان
۳۳	همراهی خانواده با فرزندان
۳۴	ایجاد فضای صمیمی در خانواده
۳۵	ایجاد رابطه اعتماد بین والدین و فرزندان
۳۵	نکشاندن روابط فضای مجازی به فضای واقعی
۳۶	پرهیز از وبگردی‌های بی هدف
۳۶	مطرح نکردن اسرار خانوادگی و مشکلات زندگی خود در فضای مجازی
۳۷	عدم انتشار اطلاعات شخصی و خانگی
۳۸	نقش خانواده در رویارویی با آسیب‌های اجتماعی جنگ نرم
۳۸	اهمیت و جایگاه خانواده
۳۹	خانواده و آسیب‌های اجتماعی
۴۰	آسیب‌های اجتماعی - خانوادگی اینترنت
۴۰	۱- افسردگی و انزوا
۴۰	۲- بازدارندگی زدایی
۴۱	۳- بحران هویت و اخلال در شکل‌گیری شخصیت
۴۲	۴- اعتیاد مجازی
۴۴	۵- انحرافات اخلاقی و جنسی
۴۵	فصل دوم: چالش‌ها و چشم‌اندازهای امنیت در فضای مجازی
۴۷	چالش‌ها و چشم‌اندازها
۴۸	اهمیت و ضرورت امنیت در فضای مجازی
۴۹	تعاریف واژگان

۴۹	فضای سایر
۵۰	امنیت سایر
۵۰	جرم رایانه ای
۵۱	انواع متخلفین (مجرمین اینترنتی):
۵۹	فضای مجازی
۶۰	فرهنگ مجازی
۶۱	پدیده‌های جدید در فضای مجازی
۶۴	ویژگی‌های روانشناختی فضای مجازی
۶۴	کاهش احساسات
۶۴	متن گرایی
۶۴	انعطاف پذیری هویتی
۶۴	دریافت‌های جایگزین
۶۵	جایگاه‌های مساوی شده
۶۵	فرامکانی
۶۵	انعطاف پذیری موقت
۶۵	گوناگونی اجتماعی
۶۵	قابلیت ذخیره سازی
۶۵	وآپاشی رسانه ای
۶۶	انعکاس تغییرات معاصر در نظریه پردازی در ارتباطات
۶۸	کاربرد نظریه‌های موجود در حوزه ارتباطات مجازی
۶۹	برجسته سازی
۷۲	استفاده و خشنودی
۷۳	اشاعه نوآوری‌ها

۷۴	شکاف آگاهی
۷۷	فصل سوم: راهکارهای روانشناختی در مواجهه با آسیبهای فضای مجازی
۸۰	پیشگیری و کنترل آسیب‌های اعتیاد اینترنتی
۸۱	مهارت مدیریت زمان
۸۱	شناخت خود
۸۱	اولویت‌بندی کارها
۸۲	فهرست کردن کارهای روزانه براساس اولویت
۸۲	استفاده از مترتف که به‌دای بیرونی
۸۳	تغییر عادات رفتاری
۸۳	شناخت الگوهای افراطی، عاظم
۸۳	انگیزه
۸۴	تکنیک تمرین متضاد
۸۴	احساس مشغولیت و دوری از بیکاری
۸۵	توجه به افکار و احساسات درونی
۸۶	منابع

مقدمه

فضای مجازی نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی هستند که با اینکه عمر خیلی زیادی ندارند، توانسته‌اند به خوبی در زندگی مردم جا باز کنند. مردم بسیاری در سنین مختلف و از گروه‌های اجتماعی متفاوت در فضای مجازی کنار هم آمده‌اند و از فاصله‌های بسیار دور در دنیای واقعی، از این طریق با هم ارتباط برقرار می‌کنند. امروزه روش‌های ارتباطی با دیگران از طریق اینترنت افزایش یافته است. پست الکترونیک، پیام‌های کوتاه، چت روم‌ها، وب پایگاه‌ها و بازی‌ها، روش‌هایی برای گسترش و حفظ روابط اجتماعی شده‌اند. روزانه نزدیک به چهارصد میلیون نفر در سراسر دنیا از اینترنت استفاده می‌کنند و یکی از کاربردهای اصلی اینترنت، برقراری ارتباط اجتماعی با دیگران است. شاید عیب اصلی ارتباط‌های اینترنتی آن است که ارتباط در فضای مجازی، اساساً بی‌مسئول است و بنابراین، از نشانه‌های بصری و شنیداری در تعامل‌های رو در رو بی‌بهره است.

امروزه خانواده ایرانی در سبد فرهنگی غرب با شبکه‌های ماهواره‌ای، فضای مجازی، رسانه‌های مدرن و ... است که هر کدام به نوبه خود، بخشی از فرآیند تأثیرگذاری در خانواده را هدف گرفته‌اند. بعضی از شبکه‌های ماهواره‌ای که به طور مشخص تمام تمرکز خود را بر مقوله خانواده نهاده است و پیام مشترک برنامه‌های این شبکه‌ها عبارتند از: ترویج خانواده‌های بی‌سامان و لجام گسیخته در مقابل ساختار خانواده، عادی سازی خیانت همسران به یکدیگر، عادی جلوه دادن روابط جنسی دختر و پسر پیش از ازدواج، ترویج فرهنگ هم‌بستگی به جای ازدواج و عادی جلوه دادن سقط جنین برای دختران.

پیامدهای مواجهه مخاطبان ایرانی با برنامه‌های شبکه‌های ماهواره‌ای دغدغه‌های بسیاری را برای جامعه کارشناسی ایجاد کرده است. بسیاری از کارشناسان خانواده و بهداشت جنسی از برنامه‌ریزی برای تأثیر فرهنگی این سریال‌ها در عادی سازی خیانت زوجین به یکدیگر می‌گویند. افزون بر شبکه‌های ماهواره‌ای ما مواجهه با سیل عظیم دی‌وی‌دی‌های سریال‌های خارجی هستیم که بخش عمده این سریال‌ها در مقوله زن و خانواده با ترویج فرهنگ بی‌حیایی و بی‌عفتی

و عادی‌سازی مقوله خیانت، عشق‌های ضربدري، مثلثی و... قصد همراه کردن مخاطب با خود را دارد و ممکن است مخاطب با دریافت پیام این سریال‌ها، با محتوای ارائه شده آنها احساس هم‌ذات‌پنداری کند.

گسترش فضای مجازی در حوزه رابطه فرزندان و والدین نیز تغییراتی بوجود آورده است که از جمله آن به کاهش نقش خانواده به عنوان مرجع، کاهش ارتباط والدین با فرزند، شکاف نسلی به دلیل رشد تکنولوژی، از بین رفتن حریم بین فرزندان و والدین و ایستادن در برابر یکی از والدین یا هر دو می‌توان نام برد. در بحث ازدواج‌ها نیز مسائلی چون ناپایداری ازدواج‌ها، تغییر الگوی همسرگزینی، نداشتن مهارت‌هایی برای ازدواج ناتوانی والدین برای آموزش به فرزندان، افزایش روابط دختر و پسر در سن نامزدی بدون عقد، تمایل به دریافت مهریه‌های سنگین، بالا رفتن سن ازدواج و افزایش طلاق جنسی مردان و ... را می‌توان اشاره کرد. علاوه بر شبکه‌های ماهواره‌ای و مجموعه دی‌وی‌دی‌ها، مخاطب ایرانی با رسانه‌های مدرن از قبیل اینترنت و تلفن همراه که مجهز به امکانات پیاپک و اینترنت است نیز مواجه است، سبب فرهنگی خانواده ایرانی دچار تغییرات فراوانی شده است که هیچ‌یک از این مروج سبک زندگی مدرن است که خاستگاه این نوع سبک زندگی تمدن غربی است و ترویج این شیوه از زندگی، لاجرم تمام مؤلفه‌های معرفتی تمدن غرب را شایع می‌سازد و موجب می‌گردد به آشنایی در فرهنگ مسائل جنسی در کشور افزایش یابد. حال با توجه به مقدمه فوق، این سوال مطرح می‌شود که تأثیرات اجتماعی فضای مجازی چیست و چگونه می‌توان از تأثیرات زبان بار آن پیشگیری نمود.